ON FAMILY NAMES ENDING IN -ICI AND -OVICI (UKR. -YČ AND -OVYČ) IN SOME ANTHROPONYMIC SYSTEMS OF MARAMURES

Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca

*Abstract. The focus of the present paper is on family names formed with the proper patronymic suffixes -ici and -ovici (ukr. -yč and -ovyč), peculiar to the Ukrainians living in the nord of Romania. It must be specified that the respective family names can be characteristic of some other anthroponymic systems in other parts of our country. As a result, in some cases it is difficult to state the origin of some family names formed with these suffixes; in south-western regions they may be of South Slavonic origin, while in norh-eastern parts they may be of east Slavonic origin, taking into account the fact that the suffix -ici (ukr. -yč) of common Slavonic origin (< -*itjo or -*itji), represents a means of expressing filiation in most of the old Slavonic languages.*
*As many researchers suggest that in addition to family names formed with the suffix -yč we should examine separately anthroponyms derived with the help of the formative that consists of two morphemes -ovyč (< common Slavonic. -ov + -*itjo), which, from its first uses, formed patronyms (by comparison with -yč, which, originally, may be a diminutival suffix).*
I also focus on the frequency of family names formed with the respective suffixes both in Ukraine and within the anthroponymic systems examined so far.

Keywords: anthroponym, patronym, Ukrainian family names, proper patronymic suffixes and other multi-functional suffixes, -yč and -ovyč patronymic formatives.

Astăzi, fiind nişte semne asemantice, numele de familie nu exprimă nicio nuanţă, fie ea negativă, fie pozitivă, şi nici nu-l mai caracterizează pe denotat. Ele au doar calitatea şi rolul de a denumi şi indica o familie şi de a-l identifica pe fiecare membru al acesteia, în cadrul unei comunităţi, mai ales în plan oficial. Faptul că lexemele care stau la baza numelor de familie reproduc, prin fonetica lor, teme şi radicali ce se regăsesc printre numele comune sau în cele proprii, fie ele biblice, calendaristice ori laice, nu înseamnă că „aceste nume de familie sunt până astăzi nişte exponenţi relevanţi ai semanticii respective." (Čučka 2005: XVIII). Ele nu continuă sensul acelor apelative sau nume de persoană de la care s-au format.

O situaţie identică întâlnim şi în cazul sensului formanţilor care au contribuit la crearea numelor de familie. De exemplu, sufixul ucrainean *-ovič* (ucr. lit. *-ovyč*), din numele de familie *Semcovici*, nu mai este, în mod cert, o mărturie că tatăl lui *Semcovici* este persoana cu numele de familie (sau numele de persoană) *Semko* sau acelaşi sufix, existent în numele de familie *Ulici*, nu mai exprimă faptul că purtătorul său este fiul celei ce avea numele *Úl'a*.

Actualele nume de familie, formate cu ajutorul diferitelor sufixe, au apărut nu cu scopul de a deveni nume de familie, ci doar pentru ca, în acea etapă a existenţei unei familii sau a unui neam, să fie subliniat faptul că respectivul denotat este fiul sau fiica tatălui ori a mamei, sau nepotul ori nepoata bunicului sau a bunicii etc. Acestea erau nişte patronime, matronime, andronime ş.a.m.d., folosite „explicit de o singură generaţie, fiind create pentru a denumi fiul după numele tatălui (sau după numele mamei, al bunicului etc.), şi nu întregul neam cu toţi urmaşii săi." (Čučka 2005: XVIII).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

Numele de familie din localităţile cu populaţie majoritar ucraineană din judeţul Maramureş[1] sunt, din punctul de vedere al originii, ucrainene, româneşti, maghiare, germane etc.[2]). În rândurile de mai jos, ne vom ocupa doar de numele de familie din trei astfel de localităţi, şi anume: Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa. Prin această analiză, este redată frecvenţa numelor de familie în *-ici* şi *-ovici*, ea fiind reprezentativă pentru întreaga regiune cercetată.

Majoritatea numelor de familie din antroponimia celor trei localităţi (ca şi a celorlalte puncte locuite de către ucraineni) sunt formate cu ajutorul formanţilor specializaţi în derivarea antroponimelor. Cele mai multe nume de familie sunt creaţii polimorfematice care, de-a lungul secolelor, şi-au „îmbogăţit" mereu structura. Chiar şi numele de familie care astăzi sunt considerate antroponime-tulpină (sau antroponime primare, adică acele nume de la care s-au format, cu ajutorul altor sufixe, actualele nume de familie) au şi ele în componenţa lor, în afară de radical, alte morfeme, în special sufixe (de exemplu, sufixele posesive ucrainene *-ov, -ev/-jev, -iv/-jiv*; *-yn/-in* apar în numele de familie analizate, fie ca parte componentă a antroponimului la care s-a mai adăugat un formant, fie ca şi element al unui sufix compus (ca de exemplu: *-ovyč, -inec'*, care apar în grafia românească sub formele *-ovici, -ineţi/-ineţ*)). Fiecare sufix, într-o oarecare etapă a funcţionării respectivului antroponim primar, fie el nume de persoană, apelativ sau toponim, a avut o funcţie precisă. Astfel, la formarea numelor de familie care au la bază un nume de persoană, a luat parte un număr mare de sufixe hipocoristice, diminutivale, diminutivo-alintătoare, diminutivo-augmentative şi alte sufixe calitative. Pe lângă numeroasele sufixe polifuncţionale (care, iniţial, erau de cele mai multe ori diminutivale, dezvoltându-şi funcţia lor patronimică ulterior, mai exact pe fondul limbii ucrainene), precum: *-uk/-juk/-čuk*; *-ak/-jak/-čak*; *-an*; *-aš, -iš, -oš*; *-ej*; *-k(a)*; *-k(o)*; *-yk/-ik/-čyk*; *-ynec'*; *-ča(t)* etc. (redate în grafia românească prin: *-uc/-iuc/-ciuc*; *-ac/-eac (-iac)/-ceac*; *-an, -aş, -iş, -oş*; *-ei*; *-c(a)*; *-c(o)*; *-ec/-ic/-cic*; *-ineţ/-ineţi*; *-cea* etc.), la formarea acelor antroponime care aveau să devină nume de familie, au luat parte cele mai vechi sufixe ale limbii ucrainene, care exprimau filiaţia (descendenţa) încă înainte de formarea numelor de familie, şi anume sufixele patronimice propriu-zise, *-yč* şi *-ovyč* (în grafie românească *-ici*, *-ovici*), de origine slav comună. Funcţia patronimică le-a fost proprie dintotdeauna, mai exact înainte de formarea limbii ucrainene.

Antroponimele formate cu ajutorul sufixului ***-ici*** (ucr. ***-yč***), de origine slavă comună (< *-*itjo* sau *-*itji*), reprezintă, în limbile slave, unul dintre cele mai vechi mijloace de exprimare a filiaţiei. Referitor la funcţia iniţială a acestui formant, există în literatura de specialitate, după cum constatase L. O. Kravčenko (2004: 79), două puncte de vedere diferite: unii cercetători (O. M. Seliščev, D. Bogdan., A. Zaremba) consideră că sufixul ucrainean *-yč* este, la origine, unul diminutival, iar alţii (O. M. Trubač'ov, V. Blanar) sunt de părere că, iniţial, sufixul indica apartenenţa sau originea, iar, cu timpul, exercitând funcţia de exprimare a rudeniei (a filiaţiei), s-a specializat în indicarea patronimiei, fapt

[1] Limba ucraineană este vorbită în următoarele localităţii maramureşene: Rona de Sus, Crăciuneşti, Lunca la Tisa, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bocicoiul Mare, Tisa, Câmpulung la Tisa, Remeţi şi Teceul Mic (graiuri transcarpatice) şi Crasna Vişeului, Bistra şi Valea Vişeului (graiuri huţule).

[2] Am ajuns la aceasta concluzie, în urma etimologizării numelor de familie din mai multe sisteme antroponimice, proprii localităţilor ucrainene din această parte a României.

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

ilustrat în cele mai vechi monumente scrise ale limbii ucrainene, în care cnejii erau numiţi şi cu patronime în *-ič*: *kn'az' Vladimir Sv'atoslavič vnuk Vsevolož* (Chudaš 1977: 112).

Însă, pentru a putea înţelege rolul funcţional al formantului *-ičъ* la numele proprii, trebuie să ne întoarcem la lexicul comun (la apelative). Acesta „deriva, iniţial, *denumiri patronimice* care, formal, aveau legătură cu adjectivele posesive (*brateničъ, d'ad'kovič*). Celălalt sens, al categoriei *nomina personalia*, a apărut la substantivele derivate cu sufixul *-ičъ*, mai târziu, la sfârşitul secolului al XII-lea (*bratitičъ, dѣdičъ, dѣtičъ, hospodičъ*)." (Kravčenko 2004: 79-80). În monumentele scrise ale limbii ucrainene din secolele XIV-XV, derivarea cu ajutorul formantului *-ičъ* a fost mai puţin productivă în cadrul apelativelor care denumeau persoane (indicând ocupaţia, profesia, starea socială etc. – s.n.). O situaţie identică se înregistrează şi în secolele XV-XVIII, când apar doar 34 de denumiri formate cu *-ičъ* şi cu derivatul său compus *-ovičъ / -evičъ*." (Kravčenko 2004: 80). O productivitate scăzută a respectivului sufix se înregistrează şi astăzi în limba ucraineană contemporană (*Sučasna ukrajinska* 2001: 166). Aceeaşi situaţie o întâlnim în sistemele populare de denominaţie personală (în formarea supranumelor, poreclelor, hipocoristicelor etc.) ale localităţilor ucrainene din Maramureş, unde respectivul sufix lipseşte cu desăvârşire.

Dar, în sistemul antroponimic ucrainean, formaţii cu *-ič, -ovič/-evič*) (azi, în lb. ucr.: *-yč, -ovyč/-evyč*) sunt mai numeroase. Astfel, în limba documentelor din secolele XIV-XV, unul dintre cele mai frecvente sufixe în formarea numelor de persoană era sufixul patronimic *-ič(ъ)* (*hodorъ čjeolči(č)* – atestat la 1370, *Ivanъ Putѧtič* – 1487) (Chudaš 1977: 121), alături de derivatele sale *-yn-ičъ, -ov-ičъ/-ev-ičъ* (vezi *infra*), al căror sens primar era acela de a indica apartenenţa (Kravčenko 2004: 80). Dacă, în secolul al XVI-lea, sufixul patronimic *-ičъ*, în comparaţie cu compusul său, *-ovičъ/-evičъ*, era mai puţin productiv şi forma, de obicei, antroponime de la nume (ce aveau la bază apelative, supranume sau porecle – s.n.) terminate în *-a* (*Wassil Soboticz, Luko Žabičъ*), în secolul al XVIII-lea (ca, de exemplu, în regiunea Jitomir) sunt înregistrate numeroase nume de persoană cu *-ič* (*Andruško Lavrič, Hičipor Vasilevič*), care sunt o dovadă că respectivele patronime au devenit nume de familie (Kravčenko 2004: 80)[3].

Azi, cea mai mare frecvenţă a numelor de familie în *-yč* se înregistrează în regiunea Transcarpatică a Ucrainei (6,5 %), fiind urmată de regiunile Lviv, Volâni, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Cernăuţi etc. Procentul scade odată cu deplasarea spre regiunile nordice şi cele sudice, pentru ca, în cele estice, să devină foarte mic sau chiar să nu fie înregistrate astfel de nume (regiunile Harkiv, Herson etc.) (Red'ko 1966: 206)[4].

Existenţa, în sistemul antroponimic al Ucrainei Transcarpatice, a unui număr mare de nume de familie (peste 650 din totalul de cca 10 mii) formate cu *-yč* i-a determinat pe unii cercetători să se gândească la originea sârbă sau croată a acestora. Însă, după cum argumentează P. P. Čučka (2005: XXXIII), „atât fonetica, cât şi semantica temelor care stau la baza respectivelor nume de familie nu stau mărturie că ar avea origine sud-slavă. O caracteristică polivalentă a sufixului *-yč*, continuă lingvistul ucrainean, este aceea că el se

[3] Pentru mai multe exemple, vezi Chudaš 1977: 121-122.
[4] Ju. K. Red'ko (1966: 206) prezintă frecvenţa numelor de familie formate cu *-yč* împreună cu cele în *-evyč/-ovyč* (unde, cele formate cu *-yč* reprezintă cca 2/3 din numărul total al numelor de familie de acest tip).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

putea adăuga, de cele mai multe ori, la numele de persoană în *-a/-'a*, fie acestea nume calendaristice feminine sau masculine (*Hanúsyč*, *Krestýnyč*, *Kóstyč*, *Mykýtyč* etc.), nume laice (*Berýnyč*, *Dubróvyč*, *Holóvnyč*, *Nádyč* etc.), porecle (*Berézyč*, *Hýryč*, *Kózyč*, *Voronýč* etc.). De asemenea, la baza numelor de familie, puteau sta andronimele terminate în *-an'a* (*Velyčkányč*, *Haluškányč*, *Slyvkányč*) şi *-ul'a* (*D'akúlyč*, *Levkúlyč*, *Stankúlyč*) (Čučka 2005: XXXIV). Referitor la numele de familie de acet tip, existente în Transcarpatia, Ju. K. Red'ko (1966: 17) afirmă că ele s-au format cu ajutorul sufixelor compuse *-anyč*, *-enyč*, *-ynyč*: *Fedykányč*, *Hruškányč*, *Semkányč*, *Mychalényč*, *Petrýnyč*[5].

Puţine sunt cazurile, după cum afirmă P. P. Čučka (2005: XXXIV), când sufixul *-yč* putea să se alăture şi altor teme decât cele în *-a* (*D'akúnyč*, *Kohútyč*, *Makcýmyč*, *Zvíryč* etc.).

Primele atestări ale antroponimelor ucrainene transcarpatice formate cu *-ič* apar deja în documentele secolelor XIII-XIV (*Bábič*, *Bédič*, *Kúdrič*, *Pétič*) (Čučka 1970: 82), iar, în limba vorbită (în graiurile ucrainene transcarpatice), supranume patronimice în *-yč* se formează şi astăzi (Čučka 2005: XXXIV). Astfel, sufixul *-ič* (< *-*itji*) este prezent în regiunea ucraineană transcarpatică încă din cele mai vechi timpuri, fiind „un mijloc productiv în formarea de patronime, în cel mai larg sens al acestui termen." (*Ibidem*).

În cadrul numelor de familie din cele trei localităţi cercetate, productivitatea formantului *-ici* (care redă în grafia românească ucr. *-yč*), întâlnit în nume precum, *Bilici*, *Bucurici*, *Ivanici*, *Marfici*, *Şofronici*, *Ulici*, este scăzută, situaţia fiind următoarea: în Rona de Sus, au fost înregistrate 4 nume de familie (ceea ce reprezintă 1,9 % din totalul numelor de familie înregistrate), numărul purtătorilor fiind de 35 de persoane (adică, 0,89 % din totalul populaţiei); în Crăciuneşti, apar 3 nume de familie (1,38 %) care denumesc 34 de persoane (2,28 %), iar, în Lunca la Tisa, se întâlnesc tot 3 nume de familie (2,36 %), ce sunt purtate de către 48 persoane (5,22 %).

Prezentăm, în continuare, etimologiile numelor de familie în *-ici* (cf. ucr. *-yč*), existente în cele trei sistemele antroponimice studiate[6].

Bílici (LT, RS).

Este o variantă locală (datorată grafiei româneşti) a n.fam. ucr. *Bílyč* < antrop. *Bila*[7] (< n.pers. v.sl. *Бѣла*[8] < format de la adj. v. sl. care este corelativ cu adj. ucr. *bílyj* „alb") + suf. ucr. *-yč* (Čučka 2005: 66-67). Acest n.fam. este atestat în Maram., în localitatea Vad (azi Vadu Izei), între 1547-1549: *Lazar Bylycz* (Bélay 1943: 139). Este răspândit în raioanele Ucrainei Transcarpatice, Teaciv şi Hust (cf. Čučka 2005: 66).

[5] Însă, în dicţionarul lui P. P. Čučka (2005: 386, 513), *-an-*, *-en-*, *-yn-* fac parte din tema respectivelor nume de familie, fiind etimologizate în felul următor: *Mychail'ányč* (căci nu apare *Mychailényč*, însă poate fi o pronunţie huţulă a celui dintâi) < n.f. *Mychail'án'a* (soţia lui *Mychajl'ó*) + suf. *-yč*; *Symkányč* (varianta lui *Semkányč*) < n.f. *Symkán'a* (soţia lui *Symkó*) + suf. *-yč*.

[6] Referitor la prezentarea etimologiilor respectivelor nume de familie, precizăm faptul că, imediat după cuvântul-titlu (în care marcăm accentul), apare sigla localităţii (sau a localităţilor, unde: RS=Rona de Sus; Cr=Crăciuneşti; Lunca la Tisa=LT), în care se întâlneşte respectivul nume, fiind urmată de variantele grafice oficiale (dacă ele există) ale acestora sau, acolo unde este cazul, de pronunţia lor dialectală. Analiza numelui de familie este dată abia în cel de-al doilea alineat.

[7] *Bila* a funcţionat ca şi n.pers. (cf. Čučka 2011: 51) şi ca n.fam. (cf. Čučka 2005: 64) în Ucraina Transcarpatică. Este atestat (cu forma *Billa*) ca n.b. în localitatea maramureşeană Onceşti, la 1604 (cf. Bélay 1943: 213).

[8] Acesta poate fi continuare a n.b. *Бѣлъ* sau *Бѣло*, corelative cu *Бѣломиръ*, *Бѣлославъ* (cf. Šimundić 1988: 398).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

Bucuríci (RS).

Provine de la n.pers. *Bucur*/*Bucura* (< vb. *a bucura* sau subst. *bucurie* – cf. Constantinescu 1963: 219)[9] + suf. ucr. *-ič* (varianta dial. a lui *-yč*). Respectivul nume de familie nu l-am găsit în nicio lucrare de specialitate (nefiind înregistrat în regiunile Ucraina Transcarpatică şi Cernăuţi – cf. Čučka 2005; *Slovnyk prizvyščˇ* 2002). Acest lucru ne face să credem că este o creaţie locală, apărută în satul cu populaţie ucraineană, Poienile de sub Munte, de unde este originară purtătoarea numelui de familie respectiv.

Ivaníci (Cr).

I. Iordan (1983: 264) afirmă că *Ivanici* provine din n.calend. *Ivan* „Ioan" + suf. *-ici*, de origine slavă. De asemenea, poate fi un împrumut de la slavii de sud (în special la croaţi şi bulgari) a n.fam. *Ivanić*, unde are o mare răspândire (Čučka 2005: 236). A se comp. cu n.b. srb. *Ivaniћ* (< *Ivan*) – Grković 1977: 98. Însă, pentru numele de familie *Ivanici*, existent în această zonă a ţării noastre, suntem de acord cu etimologia propusă de P. P. Čučka (2005: 236). Acesta afirmă că provine din n.f. ucr. sau bg. *Ivana*[10] (normat de lb. lit. *Ivanna*) + suf. ucr. *-yč* (redat la noi prin *-ici*). N.fam. *Iványč* (cu accentul pe prima silabă) este răspândit în raioanele ucrainene Svaleava, Mukaceve şi Teaciv (cf. *Ibidem*).

Márfici (LT, Cr). În Lunca la Tisa, apare varianta maghiarizată *Marfics*.

Este format din n.f. *Márfa* (rom. *Marta*) + suf. ucr. *-yč* (dial. *-ič*). Totodată, este posibil ca, la baza lui, să stea supran. *Márfa* < apel. *márfa*, care, în unele sate din Ucr. Transc. (mai exact în raioanele Irşava şi Hust), înseamnă „bârfitoare; femeie leneşă, destrăbălată, uşuratică" (Čučka 2005: 367), iar la huţuli are sensul de „lemn, par de care se leagă gardul" (Hrinčenko II 1907-1909: 407). N.fam. *Marfici* este atestat la 1672, în Lunca (la Tisa): *Marfics Artim, Panyko* (Bélay 1943: 173). Azi, n.fam. *Márfič* (cu forma normată de lb. ucr. *Márfyč*) este răspândit în raioanele ucrainene Rahiv şi Teaciv (cf. Čučka 2005: 367).

Şofrónici (RS). În graiul din Rona de Sus, se pronunţă *Šofrónьič*.

Este format din n.pers. *Šofrón*[11] + suf. ucr. dial. *-ič* (cf. ucr. lit. *-yč*). Numele *Şofrón*[12] este unul calendaristic, folosit azi, mai rar, ca şi prenume (Ionescu 2001: 352); cf. rus. *Sofrón*, *Sofrónij* (Superanskaja 2005: 205) şi ucr. *Sofrón*, *Soprón* (Trijn'ak 2005: 345). Nu l-am reperat în niciun studiu dedicat numelor de familie, ceea ce ne face să credem că este un nume de familie cu frecvenţă redusă, apărut (sau care mai circulă) doar în sistemul antroponimic al localităţii Rona de Sus.

Úlici (RS, Cr, LT).

Provine din n.f. *Úl'a* (*Úlea*) < ucr. *Ul'ána*[13] (rom. *Iuliana*) + suf. ucr. dial. *-ič* (ucr. lit. *-yč*). După părerea lui I. Pătruţ (2005: 97), n. *Ulici* este format de la tema *Ul-* + suf. *-ič* (cf. *Ulic* < *Ul-* + suf. *-ic*; *Ulea* < *Ul-* + suf. *-ea*; *Ulescu* < *Ul-* + suf. *-es(u)*). I. Iordan (1983: 475) îl derivă de la n.fam. *Uliu* < apel. „*uli(u)* (monosilabic) «pasărea răpitoare bine cunoscută», cu suf. *-ici*", la fel procedând şi cu n.fam. *Ulic* < *Uliu* + suf. *-ic*, fiind, desigur, etimologii

[9] I. Iordan (1983: 83) este de părere că *Bucur* are la bază alb. *bukur* „frumos".
[10] N.f. *Ivana* este răspândit la cehi şi la croaţi (cf. Knappová 1985: 236; Šimundić 1988: 151-152).
[11] În aceeaşi localitate, Rona de Sus, este atestat numele de familie *Sofronul (Mihaly)*, la 1680 (cf. Bélay 1943: 186).
[12] N.fam. *Şofron* este explicat de către I. Iordan (1983: 435) în mod eronat, ca având la bază apel. *şofron*, variantă a lui *şopron*, fără să arate că acesta provine dintr-un nume calendaristic.
[13] N.f. *Ul'ána* ca şi *Ol'ána* (n.f. ale ucr. *Úl'an* < n.pers. grc. *Iulianos* < lat. *Jūliānus* < apel. lat. *jūlius* „iulie") < grc. *Iulianē*, lat. *Jūliāna* (Trijn'ak 2005: 367-368).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

eronate. A se comp. cu etnonimul ucr. *uliči*/*ulyči*, numele neamului slav de răsărit, care a trăit între secolele IV-IX în zona dintre Dunăre, Nistru şi Marea Neagră şi fiind (alături de tiverţi) urmaşii anţilor şi „strămoşii" huţulilor. În afară de zona Transcarpatică a Ucrainei, numele de familie *Úl'a* se întâlneşte în Slovacia şi în Bulgaria (Kovačev 1995: 525). Numele *Ulici*[14] este înregistrat la 1715 în Rona de Jos şi Crăciuneşti: *Lad Ulics* şi *Laz. Ulicsa* (Bélay 1943: 185, 161). Este răspândit în Ucr. Transc. în raioanele Rahiv, Ujgorod şi Velekei Bereznei (cf. Čučka 2005: 565).

Faţă de numele formate cu *-yč*, trebuie cercetate separat antroponimele derivate cu ajutorul formantului compus din două morfeme ***-ovyč*/*-evyč***, care (după cercetările făcute de către lingviştii ucraineni Ju. K. Red'ko, M. V. Birylo, L. L. Humec'ka) este propriu şi altor sisteme antroponimice slave, însă cu un grad diferit de răspândire (Kravčenko 2004: 81). Din punct de vedere genetic, sufixul *-ovyč* este un sufix vechi, format din *-ov-* + *-ič* (< sl. com. *-ov* + *-*itjo*), care, „încă de la apariţia sa forma patronime, deşi de-a lungul funcţionării sale, atât el, cât şi corespondentul său palatal, *-evyč*, au avut o frecvenţă oscilantă (de exemplu, azi, în Ucraina Transcarpatică, numele de familie formate cu sufixul *-ovyč* reprezintă 2,7 %, în timp ce în satele din bazinul Latoriţei ajung la 5 %)." (Čučka 2005: XXXIV). Cu toate acestea, pe la jumătatea secolului al XVI-lea şi pe parcursul celui de-al XVII-lea, antroponimele în *-ovič*, ce aveau să devină nume de familie, atingeau, după cum constatase P. P. Čučka (*Ibidem*), chiar şi 50 %.

După părerea lui M. L. Chudaš (1977: 120), în secolele XIV-XVIII, dar mai ales în veacurile XIV-XVI, numele derivate cu formantul *-ovič*/*-evič* (alături de *-ič* şi de alte sufixe devenite, cu timpul, patronimice), în cazul identificării păturilor de jos sau mijlocii ale populaţiei ucrainene, nu erau nişte antroponime moştenite (care puteau să devină nume de familie), ci, de cele mai multe ori, erau denumiri date direct după numele tatălui, al mamei, sau chiar după cel al socrului, fratelui sau ai altor membri ai familiei, ca, de exemplu: *olješko malječkovičъ* – înregistrat în anul 1368; *Vasko kirdьjevič'* – 1366; *Hrinko Survilovičъ* – 1437, *Martinъ Chrjebtovič* – 1487, *Safonъ Stepanovičъ* – 1552, *Jaczko Awrasowicz* – 1564, *Luczka Mieleskowicz* – 1565 etc. (Chudaš 1977: 121). Pe lângă numeroasele structuri antroponimice (ca şi cele de mai sus) formate din două componente (*numele de botez* + *patronime în -ovič*/*-evič* şi *-ič*), sunt bine fixate în monumentele limbii ucrainene şi cele care au în structura lor trei elemente constitutive. Această formulă antroponimică continuă vechiul model slav de est ce funcţiona, în multe cazuri, după schema *numele de botez* + *patronime în -ovič/-evič* şi *-ič* + *supranumele/porecla*, fiind folosit, la început, de către pătura superioară a societăţii, de orăşeni şi de către reprezentanţii burghezimii (Chudaš 1977: 134-135): *Fedorъ jevlaškovi(č) chvorošča* – 1388; *ivaško danьskovi(č) rjeknoltъ* – 1393; *Oljechno Jurьevič Čuska* – 1458; *Mikolaj Stjeckovičъ Vorona* – 1583; *Andrej Dmitrijevičъ Bьldaga* – 1605; *Ioanъ Ioanovičъ Kheresъ* – 1605 (Chudaš 1977: 135-136).

În secolul al XVII-lea, în „*Registrele căzăcimii zaporojene*…" (cf. Ostaš 1995: 517-568)[15], numele de persoană formate cu *-yč*, *-ovyč*/*-evyč* reprezentau 5 % din totalul antroponimelor înregistrate în monumentul respectiv, ele întâlnindu-se, cu precădere, în

[14] La slavii de est (Pinsk, azi, în Belarus), îl găsim înregistrat pentru prima dată ca patronim, la 1629: *Vasko Uličъ* (cf. Tupikov 1903: 798).
[15] Apud Kravčenko 2004: 81, 135.

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

zonele unde locuia conducerea căzăcimii. Lucrul acesta i-a determinat pe unii dintre cercetătorii respectivelor antroponime să afirme că ele aparţineau persoanelor care aveau funcţii în căzăcime sau cazacilor înstăriţi, iar pe alţii, că erau proprii fie reprezentanţilor burghezimii, fie oamenilor în vârstă (Ostaš 1989: 125; Kravčenko 2004: 81).

Din analiza numelor de familie în *-ovyč*, existente în Ucraina Transcarpatică, realizată de către P. P. Čučka, se poate observa, că, la început, respectivul formant se putea adăuga doar la numele de persoană masculine terminate în consoană dură sau în *-o*, şi, câteodată, la cele de alte tipuri (*Bohóvyč*, *Il'kóvyč*, *Ivaškovýč*, *Stankóvyč* etc.), la porecla (ori supranumele) tatălui (*Br'uchóvyč*, *Kačuróvyč*, *Žmur'kóvyč* etc.), iar, cu timpul, se putea alătura şi la patronime deja create (*Hrycakóvyč*, *Fal'ukóvyč*, *Pavl'ukóvyč* etc.), formând, astfel, un patronim dublu derivat (Čučka 2005: XXXVI). Mai târziu, sufixul *-ovyč* a început să fie adăugat şi la numele masculine terminate în consoană palatală sau în cea şuierătoare (*Hajóvyč*, *Isajóvyč*, *Sen'óvyč*; *Il'ašóvyč*, *Ostašóvyč*, *Stec'óvyč*) sau chiar la antroponime masculine în *-a* (*Boróvyč*, *Bryndzóvyč*, *Kuz'móvyč*, *Lukóvyč* etc.) (*Ibidem*).

Astăzi, numele de familie formate cu *-ovyč*/*-evyč* au o frecvenţă mare în vestul Ucrainei (Bučko 1995: 156; Blyzn'uk 2000: 172; Čučka 2005: XXXVI), pe când, în estul acesteia, numărul antroponimelor derivate cu respectivul formant este foarte redus. Odată cu înaintarea spre regiunile extreme răsăritene, numele de familie de acest tip sunt din ce în ce mai puţine, iar, în unele regiuni sud-estice, astfel de antroponime nici nu sunt înregistrate (Red'ko 1965: 81; *Idem* 1966: 17).

Numele de familie ale ucrainenilor din Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa (cât şi a celorlalţi ucraineni din România) formate cu *-ici* sau *-ovici* sunt, în marea lor majoritate, de origine ucraineană (căci, în grafia românească, sufixul ucrainean *-yč* este redat prin *-ici*), însă nu putem exclude că unele ar putea fi de origine slavă de sud (este cazul când un purtător al unui astfel de nume de familie este originar din sudul ţării), ca, de exemplu, *Popovici*.

O slabă reprezentare în sistemul celor trei localităţi cercetate o au şi numele de familie formate cu *-ovici* (*Clemcovici*, *Popovici*, *Semcovici*). În Rona de Sus, este înregistrat 1 nume de familie (0,48 %) purtat de 64 de persoane (1,63 %), în timp ce, în Crăciuneşti, există 3 nume de familie (1,38 %) care denumesc 73 de persoane (4,89 %), iar, în Lunca la Tisa, apar 2 nume de familie (1,57 %) ce sunt purtate de 9 persoane (0,98 %). Nume de familie formate cu *-evyč* (varianta palatală a lui *-ovyč*) nu există în sistemele antroponimice ale celor trei localităţi, deşi, în Regiunea Transcarpatică a Ucrainei, sunt înregistrate câteva zeci de astfel de nume de familie (*Durnévyč*, *Konévyč*, *Korolévyč*, *Mychnévyč*, *Pankévyč*, *Senévyč*; *Isajévyč*, *Matijévyč* etc.), unele dintre ele dispărute (cf. Čučka 2005).

În cele ce urmează, dăm etimologiile numelor de familie în *-ovici*:

Clémcovici (LT).

Este format din antrop. *Klemko* (normat de lb. ucr. cu forma *Klymkó*) + suf. ucr. *-ovyč* (redat prin rom. *-ovici*). *Klymkó* (< n.pers. ucr. *Klym* (hipoc. de la *Klement*, *Klementij* – Kersta 1984: 116; Trijn'ak 2005: 178) + suf. ucr. *-ko*), atestat la 1447, funcţionează ca nume de familie în raioanele Teaciv şi Ujhorod ale Ucrainei Transcarpatice (cf. Čučka 2005: 267). N.fam. *Klémcovici* nu se întâlneşte în Ucraina Transcarpatică şi nici în regiunea Cernăuţi. Posesorul acestui nume este venit recent din regiunea Ivano-Frankivsk (şi stabilit în România).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

Pópóvici (RS, Cr). În Crăciuneşti, există variantele grafice *Popovics* şi *Popovits*, iar, în Rona de Sus, doar *Popovics*. Se pronunţă diferit în graiul celor două localităţi. De exemplu, în Rona de Sus, se poate auzi în vorbirea locuitorilor *Popóvьič* şi *Pópovič* (mai rar), în timp ce, în Crăciuneşti – *Popóvy^{e}č*.

În „zona ucraineană", acest n.fam. provine din apel. ucr. *popópyč* „fiul preotului"[16], însă, după cum afirmă P. P. Čučka (2005: 463), pentru o parte dintre denotaţii transcarpatici, n.fam. *Popóvyč* (< *Pop*[17] + suf. ucr. *-ovyč*) nu înseamnă „fiul preotului", ci „fiul lui *Pop*". Este atestat ca nume de persoană (*...pana stana popoviča...*) în Suceava, la 1415 (Costăchescu I 1931: 116). Totodată, unele dintre numele de familie *Popovici*, existente în această parte a României, pot fi o continuare a numelui bg. sau srb.-crt. *Popović* (doar în cazul în care, purtătorul acestuia este venit din sudul ţării şi stabilit în această zonă). N.fam *Popóvyč* are o mare răspândire în Ucr. Transc., întâlnindu-se în raioanele: Velekei Bereznei, Perecen, Ujgorod, Mukaceve, Svaleava, Voloveţi, Mijhirea, Irşava, Vinogradiv, Hust, Teaciv şi Rahiv (cf. Čučka 2005: 463).

Semcóvici (Cr). Se întâlnesc variantele grafice: *Semkovics* şi *Szemkovics*.

Este format din antrop. *Semkó*[18] (< n.pers. ucr. *Semén* + suf. ucr. *-k(o)*) + suf. ucr. *-ovyč* (ucr. dial. *-ovič*). N.pers. *Semén* continuă n.calend. ucr. *Semén* (răspândit şi azi în unele localităţi ucrainene din România) < n.pers. grc. *Symeón* sau lat. *Simeón* < v.ebr. *Šĕim'ōn* (*Simeón*) „Dumnezeu aude / a auzit"; cf. v.sl. *Simeonъ* (Trijn'ak 2005: 331). Azi, n.fam. *Semkovyč* nu mai este viu în regiunea Ucr. Transc., unde e atestat la 1696 (cf. Čučka 2005: 508), dar este răspândit în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk prizvyšč* 2002: 320).

Pe lângă numele de familie în *-ici* şi *-ovici*, prezentate mai sus, în Maramureş, întâlnim şi altele, precum: *Bohotíci*, *Danilíci*, *Dubóvici*, *Dúmnici*, *Lábici*, *Sórici*. Unele dintre acestea erau proprii şi celor trei sisteme antroponimice analizate. Azi, au rămas doar în memoria locuitorilor mai în vârstă, care-şi amintesc din ce sat a venit cel care avea unul sau altul dintre aceste nume de familie. De exemplu, un informator din Rona de Sus, doar la auzul numelui de familie *Dúmnici*, ne-a răspuns: „Acesta (purtătorul respectivului nume de familie – s.n.), în mod cert, se trage din Remeţi, căci *Dúmnicii* trăiesc doar în satul acela. Acolo se întâlnesc şi

[16] După cum apare atestat, pentru prima dată, în localitatea Przmyśl, la 1366 (cf. *Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 195).

[17] Deşi N. A. Constantinescu (1963: p. 134) afirmase în 1963 că n.fam. rom. *Pop* are la bază apel. rom. *popă* (care sub influenţa magh. *pap* „preot*")* a dat *Pop*, cu două decenii mai târziu, I. Iordan (Iordan 1983: 374) susţine că *Pop(u)* provine de la apel. rom. *pop*, care este o variantă a lui *popă*. Referitor la n.fam. *Pop*, existent pe teritoriul Ucr. Transc., P. P. Čučka (2005: 426) consideră că are la bază apel. magh. *pap* sau apel. uzual pol. ori slc. *pop* (fără ca *o* să treacă în *i* sau *u*) „preot". Nu excludem posibilitatea ca n.fam. *Pop*, răspândit pe teritoriul Ucrainei, să provină dintr-un apel. ucr. *pop*, neatestat de unele dicţionare (Hrinčenko 1907-1909; *Velykyj tlumačnyj* 2002 etc.), dar prezent în *Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 196, unde apar formele *popъ*, *popь*, *pop*, *popo*, *pupъ*, fiind atestate începând cu secolul al XIV-lea (*popъ loi* – la Lviv, 1370; *popъ Lisinskij* – în Kiev, 1398 etc.) şi întâlnit în numeroase derivate (în care, ce-i drept, poate avea loc alternaţa lui *i* cu *o*), ca, de exemplu, *pópyk*, *popívn'a*, *popad'á*, *popóvyč*, *popóve* etc. sau în antroponime ca: *Pópyk*, *Popanýč*, *Popad'á*, *Popéj*, *Popénko*, *Popivn'ák* etc. (cf. Čučka 2005: 462-463) ori în toponime precum: *Popóve*, *Popívka*, *Popívci*, *Popóvyči* etc. (cf. Horpynyč 2001: 331-332), fără ca vechiul *o* să treacă într-un alt monoftong. În Sighetu-Marmaţiei, este atestat, la 1404, un *Kostje Popov* (*Slovnyk staroukrajins'koji* II 1978: 195). N.fam. *Pop* are o mare răspândire nu numai în România, ci şi pe teritoriul Ucrainei, în regiunile Transcarpatică (în raioanele Teaciv, Hust, Irşava, Rahiv, Mukaceve, Vinohradiv şi Ujgorod – cf. Čučka 2005: 461) şi Cernăuţi (cf. *Slovnyk prizvyšč* 2002: 285).

[18] *Semkó* funcţionează şi azi în Ucr. Transc. ca şi n.fam. (cf. Čučka 2005: 508).

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

cei cu numele *Dubóvici*". Un alt informator, de data aceasta din Crăciuneşti, ne-a relatat că „numele *Lábici* se întâlneşte în Ruscova".

Cauzele frecvenţei reduse a numelor de familie formate cu sufixele patronimice *-ici* şi *-ovici* pot fi numeroase. Una dintre acestea ar fi aceea că, fiind situate la periferia teritoriului lingvistic ucrainean, din care s-au desprins prin secolele XIII-XIV, şi ţinând cont că respectivele denumiri se dădeau reprezentanţilor păturii superioare a societăţii, aceste nume (nefiind caracteristice păturii mijlocii şi celei de jos) nu aveau „motive" să se formeze şi, probabil, nici mediul de aici nu era unul propice pentru păstrarea lor.

Analiza semanticii antroponimelor (devenite nume de familie) oferă posibilitatea de a înţelege mai bine procesul formării numelor de familie, de a lărgi într-un mod esenţial cunoştinţele asupra lexicului unei limbi vorbite în diverse perioade şi de a releva diferitele forme, derivate şi hipocoristice, ale numelor de botez care puteau circula pe un teritoriu lingvistic la un moment dat. Elucidarea informaţiei care sălăşluieşte în acestea duce la descoperirea a încă unei pagini din istoria socială, etnică şi culturală a popoarelor unei anumite regiuni.

Bibliografia:

Bélay, V. (1943), *Máramaros megye társadalma és menzetiségei. A megye betelepülésétől a XVII. század elejéig*, Budapesta.

Blyzn'uk, B. B. (2000), *Osoblyvosti stanovlenn'a hucul's'kych prizvyšč*, în „Hucul's'ki hovirky", red. Ja. Zakrevs'ka, Lviv, p. 166-176.

Bučko, H. Je. (1995), *Stanovlenn'a prizvýšč Bojkivščyny*, în „Bojkivščyna: istorija ta sučasnist'", red. princip. V. Konopl'a, Lviv – Sambor, p. 153-156.

Chudaš, M. L. (1977), *Z istoriji ukrajins'koji antroponimiji*, Kiev, „Naukova dumka".

Constantinescu, N. A. (1963), *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.

Costăchescu, Mihai (1931), *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. I (1373-1437), Iaşi, „Viaţa Românească".

Čučka, P. P. (1970), *Istorija stanovlenn'a slovotvirnych typiv prizvyšč u hovirkach Zakarpatt'a*, în „Praci 13-ji respublikanskoji dialektolohičeskoji narady", red. P. Čučka, Kiev, „Naukova dumka", p. 80-89.

Čučka, P. P. (2005), *Prizvyšča zakarpats'kych ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Lviv, „Svit".

Čučka, P. P. (2011), *Slov'anski osobovi imena ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Ujhorod, „Lira".

Grković, M. (1977), *Rečnik ličnich imena kod Srba*, Beograd.

Horpynyč, V. O. (2001), *Slovnyk heohrafičnych nazv Ukrajiny (toponimni ta vidtoponimni prykmetnyky)*, Kiev, „Dovira".

Hrinčenko, B. (1996), *Slovar' ukrajins'koji movy*, t. I-IV, Kiev, „Naukova dumka", (fotocopie realizată în 1996 după ediţia din 1907-1909).

Ionescu, C. (2001), *Dicţionar de onomastică*, Bucureşti, Editura Elion.

Iordan, I. (1983), *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)

Kersta, R. J. (1984), *Ukrajins'ka antroponimija XVI st. Čolovičі imenuvann'a*, Kiev, „Naukova dumka".
Kovačev, N. (1995), *Čestotno-etimologičen rečnik naličnite imena v săvremenata bălharska antroponimija*, Veliko Trnovo.
Knappová, M. (1985), *Jak se bude jmenovat*, Praga, Academia.
Kravčenko, L. O. (2004), *Prizvyšča Lubenščyny*, Kiev, „Fakt".
Ostaš, R. I. (1995), *Do pohodžennʼa prizvyščevych nazv Rejestriv*, în „Rejestr Vijs'ka Zaporoz'koho 1649 roku", sub red. lui F. P. Ševčenko, Kiev, „Naukova dumka", p. 517-568,
Ostaš, R. I. (1989), *Slovotvorča struktura*, în „Mižetnični *svjazy* v ukrajins'kij antroponimiji XVII st.", sub red. lui A. P. Nepokupnyj, Kiev, „Naukova dumka", p. 124-133.
Pătruţ, I. (2005), *Studii de onomastică românească*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
Red'ko, Ju. K. (1965), *Heohrafija osnovnych typiv ukrajinsʼkych prizvyšč*, în „Pytynnja onomastyky", red. K. K. Cilujko, Kiev, „Naukova dumka".
Red'ko, Ju. K. (1966) *Sučasni ukrajins'ki prizvyšča*, Kiev, „Naukova dumka".
Superanskaja, A. V. (2005), *Sovremennyj slovarʼ ličnych imen*, Moscova, „Ajris Press".
Šimundić, M. (1988), *Rječnik osobnih imena*, Zagreb.
Trijn'ak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrajins'kych imen*, Kiev, „Dovira".
Tupikov, N. M. (1903), *Slovarъ drevne-russkichъ ličnychъ sobstvennychъ imenъ*, Sankt-Peterburg.
******* *Slovnyk prizvyšč; praktyčnyj slovozminno-opfohrafičnyj (na materiali Černiveččyny)* (2002), col. red. K. M. Luk'an'uk şi alţii, Cernăuţi, „Bukrek".
******* *Slovnyk staroukrajins'koji movy XIV-XV st.* (1978), red. princip. L. L. Humec'ka, vol. II, Kiev, „Naukova dumka".
****Sučasna ukrajins'ka literaturna mova* (2001), sub red. lui M. Ja. Pl'ušč, Kiev, „Vyšča škola".
****Velykyj tlumačnyj slovnyk sučasnoji ukrajins'koji movy* (2002), red. princip. V. T. Busel, Kiev, „Perun".

BDD-V598 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:25 UTC)